

Tonen de sociale en geesteswetenschappen hun kracht of hun zwakte?

Effecten COVID-19 overal voelbaar

De coronacrisis heeft grote maatschappelijke gevolgen – ook voor de sociale en geesteswetenschappen. E-data & Research maakte een rondgang onder haar stakeholders.

Steven Claeysens en

Erica Renckens

Credits: image 241222 John Darkow

De bestrijding van een pandemie is in de eerste plaats een (bio)medische zaak; er staan tenslotte mensenlevens op het spel. Daarnaast is het ook een wijdvertakt experiment op ongeziene schaal, met een nog ongekende reikwijdte voor mens en maatschappij. Een lockdown, intelligent of minder intelligent, heeft ingrijpende gevolgen op sociaal, economisch, politiek, ecologisch, technologisch en mentaal vlak: *gefundenes Fressen* voor de sociale en geesteswetenschappen.

Digitaal onderzoek

“Onderzoekers zijn over elkaar gaan buitelen om COVID-relevant onderzoek te doen”, signaleert Pearl Dykstra (ODISSEI). Ze wijst onder meer op ssh-covid.nl, een website met experts uit de sociale en geesteswetenschappen, en op onderzoek uitgevoerd via Lifelines en het LISS-panel van CentERdata. Marcel Das (CentERdata) valt haar bij: “Tal van onderzoekers zijn aan de slag gegaan met maatschappelijke vraagstukken zoals: Welke effecten heeft de uitbraak op de arbeidsmarkt? Wat is het effect van thuisonderwijs op de onderwijsresultaten en sociale ongelijkheid? Hoe beïnvloedt de crisis de fysieke en mentale gezondheid?”

Ze signaleren beiden ook een grotere bereidheid om onderzoeksdata te delen. Andrea Scharnhorst (DANS) onderstreept dit belang en wijst op de vele open science grassroots-initiatieven: “Duizend vrijwilligers zorgden voor 50.000 vrij toegankelijke wetenschappelijke artikelen op coronawhy.org. Ze gebruiken nu technieken uit de computationele taalkunde, machine learning en andere AI-technieken om met deze data de medische wetenschap verder te helpen.”

Digitaal erfgoed

Volgens Jan Willem van Wessel (KB) gaat het te ver om te stellen dat we de coronacrisis nodig hadden

“Met data kunnen we de medische wetenschap verder helpen”

voor de verdere digitalisering van erfgoed. Wel bieden talrijke nieuwe initiatieven online alternatieven om historisch bronnenmateriaal in te zien. Ook het Rijksmuseum liet zich daarbij gelden, door bijvoorbeeld de scan on request-service opnieuw op te starten en drie nieuwe digitale formats (een *virtual tour*, *#Rijksmuseumfromhome* en online Rijksmuseum voor het onderwijs) te lanceren. Saskia Scheltjens (Rijksmuseum): “We zijn erin geslaagd om interne en externe nieuwe doelgroepen aan te boren en bepaalde diensten versneld verder uit te breiden. Het publiek reageerde met name massaal wanneer het mogelijk was om in interactie te gaan met het digitale aanbod. Als het nog niet duidelijk was dat *digital engagement* cruciaal is in de verdere ontwikkeling van digitaal erfgoed, dan is dat nu wel overduidelijk geworden.”

Geen zegen

Toch zitten veel onderzoekers in de knel tijdens deze coronacrisis, door zorgtaken of simpelweg omdat ze hun bronnen niet kunnen inzien. Lex Heerma van Voss (CLARIAH): “Mensen die voor hun werk afhankelijk zijn van archieven en biblio-

theken lopen vertraging op en komen nu in de problemen. Dat zie je vooral bij promovendi en post-docs, zij werken op tijdelijke contracten.” Ook Antal van den Bosch (KNAW Humanities Cluster) ziet negatieve gevolgen: “De crisis schudt zaken op, maar is in de eerste plaats een vloek, geen zegen, laat daar geen misverstand over zijn. Men kan blij zijn met het bruuske ‘iedereen werkt thuis’-experiment en de relatief positieve ervaringen daarmee, maar tegelijk went men maar slecht aan het afstandelijke *video-conferencing* en het virtuele gevoel van ‘niet echt’ aan het werk te zijn. Collecties in onze instituten zijn weer beperkt beschikbaar en de onbereikbaarheid van die collecties is zwaar gevoeld. Werk is simpel-

“Nieuwe initiatieven bieden online alternatieven voor onderzoek”

“We signaleren een grotere bereidheid om data te delen”

weg niet hetzelfde, maar een soort slap aftreksel geworden.” Tijdens een crisis toont de mens zijn veerkracht, inventiviteit en de grenzen daarvan. Zo vergaat het dezer dagen ook de wetenschap en het erfgoed – die beide immers mensenwerk zijn. Welke innovaties zullen beklijven en welke zullen verzwinden, weten alleen de (on)heilsprofeten. Van den Bosch: “De enige manier waarop we ons nu kunnen onderscheiden, is in het kiezen, waar mogelijk, voor het investeren van tijd in het helpen van onze maatschappij, die toch behoorlijk in de penarie zit. Dat kan prima met het doen van onderzoek. Maar net als iedereen kunnen onderzoekers ook vrijwilligerswerk gaan doen. Zingeving heeft des te meer zin gekregen in deze tijd.”

edata.nl

Benieuwd naar concrete onderzoeken naar de effecten van de coronacrisis? Op pagina 4 en 5 staan voorbeelden hoe tools en data worden ingezet in onze gezamenlijke strijd tegen de coronacrisis.

E-DATA & RESEARCH

Jaargang 15 | nummer 1

Nieuwsbrief over data en onderzoek in de alfa- en gamma-wetenschappen.

E-data & Research verschijnt drie keer per jaar en wordt mogelijk gemaakt door: CentERdata, CLARIAH, DANS, KNAW Humanities Cluster, de Koninklijke Bibliotheek, ODISSEI en het Rijksmuseum.

INHOUD

3
Claes de Vreese over belang infrastructuur

4 / 5
Voorbeelden van inzet data en tools bij virus

6
ODISSEI faciliteert digitaal onderzoek

7
Eén basisregistratie voor historische personen

7
Resampling methode schat tekstverlies in

8
Gastcolumnist Hagoort: “Samen leren van data”

Wilt u dit blad ook gratis per post of per mail ontvangen? Of tijdelijk op een ander adres? Mail de redactie: edata@dans.knaw.nl.

Scan deze QR-code met een smartphone om de website van E-data te bezoeken. edata.nl